

UVOD

Mala i srednja preduzeća nisu novina u ekonomiji. Ona imaju veoma dugu istoriju, a njihov razvoj označen je povremenim širenjem i stagnacijama. Možda najveću ekspanziju mala i srednja preduzeća doživljavaju u novije vrijeme, početkom 70-ih godina 20. vijeka. Novost je u tome što su od tada mala i srednja preduzeća postala sve više konkurentna velikim preduzećima, a uspješno se uključuju i u savremenu globalizaciju poslovanja. Dio njih se i dalje temelji na tradicionalnoj tehnici i tehnologiji, ali je i sve veći broj onih koja primjenjuju novu i visoku tehnologiju. Upravo mala i srednja preduzeća u obavljanju svoje djelatnosti pokazuju visok stepen inovativnosti i fleksibilnosti u svom okruženju. Iako su i dalje pretežno usmjerena na lokalno tržište, mala i srednja preduzeća imaju sve značajniju ulogu i u međunarodnoj razmjeni.¹

Suštinski element političke i ekonomske transformacije u bilo kojoj zemlji je stvaranje privatnog sektora, razvoj preduzetništva i stvaranje malih i srednjih preduzeća. Mala i srednja preduzeća stimulišu privatno vlasništvo i preduzetničke sposobnosti, fleksibilna su i mogu se brzo prilagoditi na promjenu ponude i potražnje na tržištu, stvaraju zaposlenost, promovišu diversifikaciju ekonomskih aktivnosti, podržavaju održivi rast i daju značajan doprinos izvozu i trgovini.

Upravljanje preduzećem, u uslovima nedostataka resursa, utiče i na definisanje organizacione strukture malih i srednjih preduzeća – mali je broj zaposlenih (pogotovo u mikro firmama), zaposleni obavljaju po više funkcija u preduzeću (nije rijedak slučaj da sam vlasnik obavlja po nekoliko funkcija), a neke aktivnosti su premještene izvan preduzeća. Drugim riječima, male firme zbog nedostatka finansijskih sredstava, ili neisplativosti formiranja snažnije organizacione strukture, vođene logikom uvećanja profita, dobar dio aktivnosti koje se tiču samog poslovanja firme lociraju izvan samog preduzeća. Mogućnost da mala i srednja preduzeća mogu većinu funkcija da izmjestе izvan samog preduzeća umnogome odražava i specifičnosti njihovog menadžmenta.²

Kada je riječ o Bosni i Hercegovini, ekonomija se nalazi u izuzetno teškom stanju. Nelikvidnost u privredi predstavlja rak-ranu koja prijete kolapsom. Svako duguje svakome, jer firme redovne platiše bez obrtnih sredstava u vidu kredita i same postaju dužnici, čime se stvara lančana reakcija. Pri blokiranju računa zbog neplaćanja obavezan prioritet imaju banke

¹Pavlović, N., Uticaj malih preduzeća na privredni rast, Naučnostručničasopis „Razvoj i upravljanje”, vol. 3., str. 40, Banja Luka, Društvo za energetska efikasnost BiH., 2009. godine.

²Ožegović, L., Pavlović, N., Menadžment malih i srednjih preduzeća nosilac razvoja privrede, Škola biznisa, vol. 1 str.75. Novi Sad, 2012. godine.

i poreske uprave, a tek potom privrednici. Na lošu situaciju u BiH ponajviše su uticali visoki troškovi neefikasnih vlasti, loši zakoni i raširena korupcija. Odgovornost za ove probleme ne snosi samo globalna recesija nego i nadležne institucije vlasti koje su svojim greškama i inertnošću kreirale vrlo nepovoljno poslovno okruženje i onemogućile domaćim proizvođačima ravnopravan položaj na domaćem i stranom tržištu. Ključni problemi i dalje su nizak nivo proizvodnje, posebno one izvezno konkurentne, i loša struktura BiH izvoza koju karakteriše izvoz sirovina i poluproizvoda, a manje gotovih, finalnih proizvoda. Problem prekomjernog uvoza i s tim u vezi, ogromnog trgovinskog deficita, nije moguće riješiti nikakvim palijativnim mjerama. Rješavanje, odnosno njegovo ublažavanje, zahtijeva sistemski i sveobuhvatan pristup. Prije svega, nužno je nastaviti sa dosljednim provođenjem privrednih i političkih reformi i usklađivanjem propisa sa propisima Evropske unije, te stalno jačati institucionalni okvir BiH kako bi se uklonile prepreke koje stoje na njenom putu ka evropskim integracijama, odnosno kako bi se obezbijedio i omogućio lakši pristup tržištu Evropske unije uz primjenu donesenih zakona i podzakonskih akata.³

Korporativno upravljanje danas se smatra ključnim elementom u poboljšanju ekonomske efikasnosti i rasta te povećanju povjerenja investitora. Zemlje koje žele u punoj mjeri iskoristiti globalno tržište kapitala i privući strane investitore, a među njima je, sasvim sigurno i Bosna i Hercegovina, moraju osigurati uvjerljivo i razumljivo uređenje korporativnog upravljanja te se pridržavati međunarodno priznatih principa. Poštivanje dobre prakse korporativnog upravljanja u Bosni i Hercegovini dovest će do povećanja povjerenja investitora, kako domaćih tako i stranih, pružiti podršku dobrom funkcionisanju finansijskih tržišta, što će za rezultat imati niže troškove kapitala i podsticanje kompanija na efikasnije korištenje resursa. Ovo bi se, potom, pozitivno odrazilo na ekonomski rast cijele zemlje. Upravo u ovom diplomskom radu, obradiće se upravljanje spoljnotrgovinskih odnosa u Bosni i Hercegovini, gdje će se sagledati nedostaci, mogućnosti, principi, kao i određene preporuke.

³ Vanjsko-trgovinska komora BiH, BiH privreda-šanse i izazovi, Prijedlog mjera za poboljšanje poslovnog ambijenta, Sarajevo, 2014. godine., str. 5.